

rende med de mange henvisninger til Danske Kancelli før 1660 og slet ingen til tiden efter, skønt registre og tegnelser nødvendigvis må være benyttet og sandsynligvis også indkomne breve efter 1660, det omtales blot ikke i de eksisterende noter. De relativt få udgaver og fremstillinger, der ikke er benyttet til bd. 1 drukner i mængden, og det tilsløres derved, hvilke værker udkommet efter 1949 Bøggild-Andersen har benyttet. Det må naturligvis blive et fåtal, da det næppe har været ofte eller længe, Bøggild-Andersen har haft stunder til at beskæftige sig med Hannibal Sehested efter Göteborg-forelæsningserne 1949.

Den, der tager fat på at læse Hannibal Sehested I-II i håb om at give sig i kast med en traditionel historisk biografi med mange timers hyggelæsning i selskab med »helten«, må nødvendigvis blive skuffet. Selv de ivrigste Bøggild-Andersen entusiaster må nok erkende, at de to digre bind er drøje at komme igennem – til gengæld kan man med stort udbytte nyde dem i små portioner. Og værket bør være selvsrevet til en række historiografiske – og kildekritiske øvelser – en videreførelse af den Tandrup'ske linie, blot på et mindre personligt plan.

Thelma Jexlev

Elever og lærere

SORANER-BIOGRAFIER 1901–1960. Redigeret af gamle Soranere. Indledt med biografier over 96 lærere, der har virket på Sorø Akademis Skole i tidsrummet 1892–1960, redigeret af Marcus Pedersen. Udgivet af Soransk Samfund 1970. 803 sider og 4 sider billeder. Indb. 150 kr.

Soransk Samfund har i sin lange række af publikationer, som dels i Soransk Tidsskrift og dels i skolens årsskrift også tidligere har rummet bidrag til en matrikel, udsendt et digert værk Soraner-Biografier 1901–1960, som omfatter 96 lærere og 4135 soranere eller i alt 4231 personer.

Bogen er opdelt i syv afsnit med hver sin selvstændige paginering, og hvoraf det første omfatter lærerbiografierne med billeder af fire lærerkollegier fra 1910, 1927, 1941 og 1949 samt de første 10-år 1901–1910 af soraner-biografierne, som er redigeret af H. Krog-Meyer og A. Kann Rasmussen. De næste fem afsnit tager sig hvert af 10 årgange biografier, 1911–20 redigeret af Ellen Vibeke Jensen, 1921–30 af A. Kann Rasmussen, 1931–40 af T. Sanders, 1941–50 af Erik Sanders og 1951–60 af A. Kann Rasmussen, som i afsnit syv desuden har givet oversigter over familier, der har været særligt rigt repræsenteret med elever på skolen. Afsnit syv, der afsluttes med fem sider rettelser og tilføjelser, rummer også et udførligt alfabetisk navneregister, der er udarbejdet af Birgit Schaal Aaen og omfatter alle, der har været elever i Sorø Aka-

demis skole, og som er udgået fra skolen i tiden fra 1. januar 1901 til 31. december 1960. Eleverne er i de enkelte afsnit opført efter dimissionsår eller andet afgangår fra skolen, medens lærerne over hvilke der findes et alfabetisk register som indledning til afsnit ét, er opført efter tiltrædelsesår.

Foruden de allerede nævnte redaktører har en lang række andre soranere medvirket ved det store arbejdes gennemførelse, og selv om bogen således ikke er enkeltmandsarbejde, har arbejdet alligevel stået på i fire år. Udarbejdelsen af adresselisterne, alene det må have været et kæmpearbejde, påbegyndtes i 1966, spørgeskemaerne udsendtes i foråret 1967, og værket lå færdigtrykt i 1970.

De biografiske oplysninger er omhyggelige og omfatter de fleste relevante antegnelser om fødsel, vielse og eventuel død. Dødsstedet er dog ikke altid anført, ligesom vielsesstedet altid savnes, hvilket må siges at være en mangel. En eventuel ægtefælles navn og fødselsdata medtages, og ved lærerbiografierne bringes ikke alene pågældendes forældres, men også ægtefælles forældres stilling og navn samt fødsels- og dødsår. Ved elevbiografierne bringes derimod kun elevens forældres stilling og navn og desuden kun dødsår, idet ægtefællens forældre helt savnes her, hvilket også må siges at være en mangel. Begge mangler ville nemt kunne være afhjulpet.

Biografierne rummer endvidere udførlige oplysninger om de biograferedes uddannelse, ansættelsesforhold eller anden virksomhed samt om medlemskab af såvel bestyrelser inden for erhvervslivet og dets organisationer som af offentlige råd og forsamlinger og de hertil knyttede politiske foreninger samt af bestyrelser inden for foreningslivet i almindelighed m. v.

Endelig bringes fyldige oplysninger om de pågældendes forfattervirksomhed, om hvilke legater pågældende har oppebåret og om eventuelle dekorationer og andre hædersbevisninger, medlemskab af videnskabelige selskaber samt om evt. fritidsinteresser m. v. Sluttelig berettes om tilhørsforhold til Sorø og Soranersamfundet, og der henvises til slægtninge, som har besøgt skolen – forældre, søskende, børn, ægtefælles familie m.v. – eventuelt ved henvisning til de nævnte familieoversigter, der omfatter 67 familier. Ved afdøde bringes endvidere henvisninger til nekrologer i Soransk Tidsskrift 1870–1912 og Soraner-Bladet 1916–1970 eller anden omtale i disse skrifter.

Biografierne er udarbejdet dels på grundlag af de udsendte spørgeskemaer eller i mangel af besvarelser efter oplysninger fra familien. Når sådanne ikke forelå eller ikke kunne fremskaffes, eller oplysningerne i øvrigt var mangelfulde, er de samlet af redaktionen på grundlag af opslagsværker, hvorover der findes en fortegnelse i bogen, samt andre trykte kilder, herunder ikke mindst Soraner-Bladet, men også fra folkeregistrene, begravelsesvæsenet og kirkebøgerne er der indhentet oplysninger. I tilfælde, hvor redaktionen udtrykkelig er bedt om kun at bringe få eller slet ingen oplysninger, f. eks. om familieforhold, er dette respekteret i den forstand, at der så kun er medtaget oplysninger, som er almindelig tilgængelige fra trykte kilder.

Det har derfor ikke kunnet undgås, at biografierne er blevet noget uensartede, men som helhed kan det siges, at de for studenternes og realisternes vedkommende som regel er gode, i mange tilfælde endog fremragende, medens de for andre ikke dimitterede elever er ret svingende fra ganske få oplysninger til biografier, som står fuldt på højde med dimittendernes. Denne forskel har ifølge sagens natur vel næppe kunnet undgås, idet der blandt disse sidste elever oftest vil savnes oplysninger om bopæl og dermed om deres videre skæbne.

Redaktionsudvalget har udført et kæmpearbejde, som uanset de få anførte mangler har beriget den danske biografiske litteratur med en såre værdifuld og nyttig bog, der vil være til gavn og glæde selvfølgelig først og fremmest for gamle soranere, men også for den stadig voksende kreds af personalhistorikere, der vil forstå at værdsætte bogen. Har man selv prøvet, hvad det vil sige at have med et lignende arbejde at gøre, kan anerkendelsen kun blive ren og uforbeholden, det er et meget fint arbejde, der her er udført. Måtte sjælen i foretagendet, civilingeniør A. Kann Rasmussens i indledningen udtalte håb om, at det må blive muligt at udsende lignende biografier for lærere og alle soranere fra 1822–1900 snart gå i opfyldelse.

Olav Christensen

Skolen og samfundet

GUNHILD NISSEN: BØNDER, SKOLE OG DEMOKRATI. *En undersøgelse i fire provstier af forholdet mellem den offentlige skole og befolkningen på landet i tiden ca. 1880–1910. Forlaget Becktegn, København 1973. 367 sider. Ill. 78,50 kr.*

Man skal ikke gå så forfærdelig mange år tilbage, før skolehistorie stort set var ensbetydende med skolelærernes, nogle skoleideers – og her først og fremmest de grundtvig-koldske – eller skolelovgivningens historie. Skolevæsenet har haft sin faste plads i de sognehistoriske fremstillinger, men også her er det oftest forblevet ved degne- og lærerbiografier isprængt småtræk om skolelivet. Omkring århundredskiftet behandlede Joakim Larsen almueskolens historie frem til slutningen af forrige århundrede, og senere har Bjørn Kornerup i sit store to-bindes værk om Ribe katedralskole (1947–52) givet et værdifuldt bidrag til latinskolens udvikling frem til begyndelsen af det nittende århundrede. Joakim Larsens bøger og Bjørn Kornerups arbejde er stadig standardværkerne om det offentlige skolevæsen. Til friskolens og folkehøjskolens historie er der fremkommet adskillige bidrag, hvor man særlig mærker sig Roar Skovmands disputats fra 1944: »Folkehøjskolen i Danmark 1841–1892«. Denne behandling af